

Informasaun - hosi ligasaun TB no VIH

The connection between TB and HIV

Ida ne'e informasaun kona ba moras tafui ka mear raan no Virus Imonudefisiensia Humana (VIH), moras ne'e bele halo hetan Sindrome Imunodefisiensia Adkerida (SIDA). Ema ho VIH bele hetan infesaun no moras. TB mak moras ida. Se ita iha moras TB ka VIH, informasaun ida ne'e ba ita.

Estimasaun hosi ema tokon 40 moris ho VIH ka SIDA, besik tokon 13 iha moras TB. Importante tebes se ita nia moras VIH foin hahu hanesan moras TB nune'e ita bele halo tratamentu ba moras rua ne'e VIH no TB. Se la halo tratamentu ba infesaun rua ne'e, sira rua hamutuk bele halo ita moras boot.

SEKSAUN 1: TUBERKULOZE (TB)

Sa ida maka TB?

TB mosu ho baktéria ida (ular). Ida ne'e moras aat ida ne'ebé halo aat ita nia aten – book maibé nia bele halo moras seluk tan iha ita nia isin, hanesan iha kakutak, rins (fuan sorin), ho kotuk ruin. TB bele ativu iha ita nia isin ka dukur (hakmatek). Se la halo tratamentu, TB ativu bele halo moras oin-oin, no bele halo ema mate.

TB dait oin sa?

Baktéria (ular) TB nian dait hosi ema ida ba ema seluk hosi iis no liu-liu bainhira ema ida ativu ho TB mear, hamnasa, fani ka hananu. Ema sira besik ema moras ne'e bele dada iis baktéria TB nian no hetan TB. TB la dait bainhira uza uma laran nia sasan, kopu ka bikan, ka hosi kabeen bainhira re'in ema seluk.

Sinti oin sa ho TB ativu?

Ema sira ho TB ativu dala barak:

<ul style="list-style-type: none">• sinti fraku ka moras,• isin tun lalais• mear (dala ruma ho raan) no hirus-matan moras	<ul style="list-style-type: none">• iha isin manas, no• kosar metan sulin• ka dala ruma la sinti buat ida
---	---

Diferensa oin sa hosi TB ativu ho TB dukur nian?

Ema sira ho TB ativu moras hosi ular oin-oin TB nian ne'ebé ativu iha sira nia isin. Ema sira moras ho TB dukur mós iha baktéria ne'ebé bele halo TB ativu, maibé sira la sinti moras tanba baktéria la book an (dukur hela) iha sira nia isin. Dala ruma sira hetan baktéria TB nian uluk. Maibé, ema sira ho TB dukur bele hetan TB ativu oin mai, liu-liu se sira iha moras VIH.

<p>Se ita iha TB ativu ne'e hatudu katak ita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iha TB ativu nia baktéria iha ita nia isin • Ita moras no ita sinti, hanesan mear, isin manas, isin tun, kole no kosar metan sulin • Ita bele dait baktéria TB nian ba ema sira seluk • Bele hemu haimoruk hodi kura moras 	<p>Se ita iha TB dukur ne'e hatudu katak ita;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iha baktéria TB nian maibé sira la ativu • Ita la sinti moras • La bele dait baktéria TB nian ba iha ema seluk • Bele hemu haimoruk hodi prevene TB ativu dezenvolve iha oin mai
--	--

SEKSAUN 2: VIRUS IMUNODEFISIÉNSIA HUMANU (VIH)

Sa ida maka VIH?

VIH virus ida ne'ebé bele halo SIDA. VIH ataka sistema imune iha ita nia isin. Se ita iha infesaun VIH bele hatete katak ita iha VIH pozitivu. Ne'e dehan katak VIH tama iha ita nia uat raan nian.

Oin sa maka VIH bele dait?

VIH hetan hosi isin nia been hanesan raan, mane nia been no vajina nia been, no susun nia been. Infesaun VIH bele mosu se ema ida ka liu tan ida simu isin nia been hosi ema ne'ebe infetadu tama iha ema seluk nia uat raan.

VIH bele dait hosi:

- Mane ho feto hola malu la tau burraxa (la iha protesaun bainhira hola malu)
- Uza dahun ida deit, seringa no ekipamentu seluk hodi sona droga
- Inan ba oan bainhira isin-rua, hahoris oan ka fo susun ba oan
- Halo transfuzaun raan no/simu raan (iha Austrália produdu raan sei ezamina uluk kona ba moras VIH hahú hosi 1985)

VIH LABELLE dait hosi: mear. re'in, fani, tafui. Tanis, ka uza bikan kanuru, lensol kama nian, sintina, xuveiru ka kontaktu kazual.

Sinti moras VIH oin sa?

Ita bele hatene hodi hateke deit se ema ne'e iha VIH. Ema barak ne'ebé iha VIH ita haree hanesan saúde diak no sira la sinti moras. Hodi tinan barak molok sinti moras hahú hatudu no ema barak ne'ebé iha moras VIH la sinti buat ida.

Diferensa oin sa hosi VIH no SIDA?

VIH ataka isin nia imune sistema. Se la halo tratamentu, VIH halo aat imune sistema tuir mai la bele funu hasoru infesaun no ema ne'e iha risku moras boot no mate. Kondisaun ida ne'e maka SIDA – Síndrome hosi Imunodefisiénsia Adkirida.

<p>Se ita iha VIH ne'e hatudu katak ita:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Iha virus ne'ebé halo SIDA • La sinti moras • Bele halo tratamentu

SEKSAUN 3: TB NO VIH PROVA NO EZAMINA

VIH halo ita nia imune sistema fraku – “loke dalan ba infesaun sira seluk” – nune’e, se ita iha VIH no TB dukur, ita bele hetan TB ativu. Se infesaun rua ne’e la halo tratamentu, sira bele serbisu hamutuk no halo moras bo’ot.

Tanba sa maka importante halo ezame ba TB se ita iha VIH?

Se ita iha VIH importante buka hetan se ita iha TB dukur, Tan ba TB dukur bele halo sai TB ativu iha ema sira ne’ebé iha VIH. Se ita iha TB dukur hamutuk ho VIH, ita bele halo tratamentu.

Tanba sa maka importante hodi halo ezame ba VIH se ita iha TB ativu?

Se ita iha TB ativu importante atu buka hetan se ita iha VIH tanba ema sira ho TB ativu dala ruma ema sira ne’e mós bele iha VIH. Importante hodi halo ezame se ita iha VIH bele iha mós TB ativu, nune’e ita bele halo tratamentu.

Sa ezame maka hau tenki halo ba TB?

- Ezame oin tolu ba TB bele halo iha klinika hirus-matan nian iha NSW. Maka hirak ne’e:
- Ezame Tuberkulina iha hisisn kulit (TST), no mós ezame ne’e naran Mantoux
- Raiu-x hosi hirus-matan
- Ezame (tafui) kaben nian

Ezame sira ne’e bele buka hetan se uluk ita iha moras TB (TB dukur) ka se ita iha karik TB ativu. Desizaun hodi haree sa ezame maka ita tenki halo depende klínika hirus-matan.

Sa ezame maka hau tenki halo ba VIH?

Ezame ran ba VIH bele halo iha klínika sexual iha NSW ka iha ita nia doutor.

Folin hira?

Ezame tomak ba TB saugate iha klínika hirus-matan nian iha NSW. Ita tenki marka uluk molok atende klínika hirus-matan lalika kartaun Medicare.

Ezame ba VIH saugate iha klínika sexual saúde nian iha NSW no lalika kartaun Medicare. Bele mós halo iha ita nia doutor ho kartaun Medicare.

SEKSAUN 4: TB NO VIH NIA TRATAMENTU

Tratamentu ba TB

TB ativu bele trata no kura iha ema sira ne’ebé iha VIH. TB ativu trata ho kombinasaun antebiótiku sira iha fulan 6 nia laran. Enfermeira sei haree ita hemu aimoruk ba TB no haree se aimoruk sira ne’e halo ita hetan moras iha fatin seluk no hodi hatene lo-loos se tratamentu kompletu.

TB dukur iha ema sira ne’ebé iha VIH halo tratamentu iha fulan 6 nia laran ho kursu antibiótiku nian hodi prevene dada ba TB ativu.

Tratamentu ba VIH

Daudauk ne'e la iha kura ba VIH ka SIDA, maibe halo aimoruk oi-oim hodi funu hasoru VIH no hamenus halo aat virus iha imune nia sistema. Ho tratamentu, ema barak ho VIH bele sinti diak no moris ho saude diak, halo sira nia sasan moris loro-loron nian.

Folin hira?

Tratamentu tomak ba TB SAUGATE. La lika kartaun Medicare.

Tratamentu ba VIH iha ba ema hotu ne'ebe iha kartaun Medicare no selu uitoan.

SEKSAUN 5: INFORMASAUN SELUK

Se hau iha VIH ka TB afeta hau nia estadu imigrasaun?

TB:

Iha infesaun TB dukur ka TB ativu LA afeta ita nia estadu imigrasaun iha Austrália.

VIH:

Se ita hela metin, se ita iha moras VIH LA afeta ita nia estadu imigrasaun. Maibe aplikante sira atu hetan hela metin tenki pasa estadu saude hamutuk ho ezame kona ba VIH no raiu-x hirus-matan. Lei no regulamnetu atu hetan hela metin komplikadu. Nune'e duni importante hetan konsellu legal hosi Ajente Imigrasaun nian ne'ebe kualifikadu.

Konfidensialidade

Konfidensialidade hateten katak naran informasaun ruma ne'ebe serbisu saude iha kona ba ita privadu, no sira labele fo informasaun ba ema seluk ho ita nia lisensa. Iha Austrália kontra lei se funsionáriu saude nian ko'alia sai kona ba ita nia informasaun privadu ba ema seluk.

Hodi durubasa

Ita bele iha durubasa bainhira ko'alia ho funsionáriu saude sira ka serbisu seluk. Hanesan funsionáriu saude nian, durubasa mósTENKI proteje ita nia konfidensialidade.

Hodi durubahasa ita bele:

- Hatene buat tomak ne'ebe rona
- Hatene lo-loos lia ne'ebe ita hateten ba ema bele hatene
- Husu lia no simu resposta
- Bele hatene no fo konsentimentu hodi halo ezame ka tratamentu

Telephone interpreters (TIS) iha Austrália tomak. Dere ba 131 450 (Selu hanesan ita dere ba fatin ne'ebe ita hela ne'e) no sira sei liga ba serbisu ne'ebe ita hakarak ko'alia ho durubasa ida.

SERBISU SIRA NE'E BELE TULUN:

Klínika Hirus-matan

Hodi hetan klínika hirus-matan besik ita ba iha:

www.health.nsw.gov.au/publichealth/infectious/tb/pdr/chest_clinics/pfd

Klínika Saúde Sexual

Buka klínika Saúde Sexual haree iha 'S' iha Pájina Mutin livru telefone nian KA dere loos ba Sexual Health Info line iha 1800 451 624

Hodi hetan informasaun liu tan kona ba VIH iha ita nia lia buka iha:

Multicultural HIV/AIDS and Hepatitis C Service

www.multiculturalhivepc.net.au

Hodi hetan informasaun liu tan kona ba TB iha ita nia lia buka iha:

Multicultural Health Communication Service

www.mhcs.nsw.gov.au

NSW Health Department

www.health.nsw.gov.au/PublicHealth/Infectious/TB/index.asp